

Lecturile biblice (IV)

Întâi-stătătorul de drept al oricărei slujbe este, în eparhia sa, episcopul. Liturghia deplină presupune unirea în slujire a preoților, diaconilor și credincioșilor în jurul episcopului. Imposibilitatea practică a împlinirii acestui lucru în fiecare parohie a dus la delegarea de către episcop a preoților ca întâi stătători ai adunărilor euharistice locale. Sfânta Liturghie, în forma sa de astăzi cuprinsă în Liturghier, este astfel structurată încât să fie slujită de către preot împreună cu diaconul și credincioșii. Factori mai mult sau mai puțin obiectivi fac însă ca în majoritatea bisericilor diaconii să lipsească. Desigur „*validitatea*” nu este afectată dar slujba își descoperă cu mult mai multă putere frumusețea și semnificația atunci când slujește și diaconul. Astfel dialogul dintre preot și diacon de dinainte de citirea Evangheliei aruncă o nouă lumină asupra momentului central al Liturghiei Cuvântului atrăgând atenția adunării euharistice asupra a ceea ce va urma.

Duhul Sfânt este invocat pentru a da putere propovăduirii cuvântului

Tipicul prevede ca diaconul, primind Sfânta Evanghelie de la preot și ieșind prin sfintele uși, să ceară binecuvântarea preotului rostind: „*Binecuvintează, părinte, pe binevestitorul Sfântului Apostol și Evanghelist (N).*” Această cerere ni-l descoperă pe diaconul care va citi Sfânta Evanghelie ca pe un evanghelist (binevestitor) care continuă lucrarea de propovăduire a sfinților apostoli și evangheliști.

Binecuvântarea preotului subliniază continuitatea propovăduirii Cuvântului lui Dumnezeu mărturisind unitatea în rugăciune cu autorii Sfințelor Evanghelii: „*Dumnezeu, pentru rugăciunile Sfântului, întru tot lăudatului Apostol și Evanghelist (N) să-ți dea ție, celui ce binevestești, cuvânt cu putere multă, spre plinirea Evangheliei iubitului Său Fiu, a Domnului nostru Iisus Hristos.*”

Este o rugăciune către Dumnezeu Tatăl prin care este invocat Duhul Sfânt pentru a da putere cuvântului (mai precis pentru a da putere propovăduirii cuvântului după cum reiese din originalul grecesc) spre plinirea Evangheliei lui Hristos adică spre a face să rodească cuvântul în inimile celor care îl vor auzi: „*Iar sămânța semănată în pământ bun este cel care aude cuvântul și-l înțelege, deci care aduce rod și face: unul o sută, altul șazeci, altul treizeci*” (Matei 13, 23).

Atenția este provocată asupra citirii ce va urma

Urmează trei îndemnuri distincte adresate adunării euharistice: „*Înțelepciune, drepti, să ascultăm Sfânta Evanghelie!*”

„*Înțelepciune*” este o exclamație care are ca scop principal provocarea atenției asupra a ceea ce va urma. În timpul Sfintei Liturghii acest îndemn este rostit în mai multe rânduri de către preot sau diacon deoarece „*puterea uitării e mare și nici una dintre slăbiciunile omenești nu pune, așa de des și așa de ușor stăpânire pe om ca aceasta. Noi însă trebuie să stăm și să luăm parte la slujbă, la cântările și la ceremoniile ei cu gânduri cuviincioase dacă vrem să nu luăm degeaba parte la ele și să ne pierdem timpul în zadar. De aceea (...) e necesară o reamintire din afară de noi pentru ca să putem pune iarăși stăpânire pe gândul nostru, care e neconținut furat de uitare și ademenit spre deșartele griji*”.

Respectul ne impune să stăm în picioare înaintea lui Dumnezeu

„*Drepti!*” este un îndemn foarte concret cu privire la poziția corpului nostru în timpul citirii Sfintei Evanghelii și anume ridicați în picioare, Apostolul putând fi ascultat și șezând. După cum arată Sfântul Nicolae Cabasila, statura dreaptă a corpului, în picioare, este ținuta celor ce se

roagă, cea dintâi dovadă a râvnei noastre. Este poziția de rugăciune caracteristică omului biblic și primilor creștini atât în ceea ce privește rugăciunea particulară cât și pe cea comunitară, în biserică. Statul în picioare este expresia trupească a profundului nostru respect față de Dumnezeu în fața Căruia chiar și îngerii stau în picioare. Atitudinea exterioară nu exprimă doar atitudinea interioară ci ea acționează nemijlocit asupra acesteia transmitând sufletului starea de respect și evlavie. De aceea, în mod tradițional, în bisericile ortodoxe se stă în picioare, scaunele fiind rezervate celor neputincioși. Omului modern, obsedat de confort, îi este greu să înțeleagă importanța efortului de a sta în picioare în fața lui Dumnezeu. Ca urmare, Bisericile occidentale au introdus, încă de demult, băncile. În ultimul timp au început să se înmulțească și în bisericile ortodoxe scaunele. În Ardeal, sub influența greco-catolică au pătruns chiar băncile, fapt care uneori perturbă buna desfășurare a slujbelor. Astfel nu de puține ori ne este dat să vedem în urma îndemnului foarte concret „*Drepti!*” credincioșii îndeplinind exact actul opus și anume așezându-se în bănci.

Îndemnul următor: „*Să ascultăm Sfânta Evanghelie!*” ne arată motivul pentru care trebuie să ne ridicăm în picioare și să fim atenți. În același timp ne atrage atenția asupra momentului culminant al Liturghii Cuvântului: împărtășirea cu Dumnezeu Cuvântul prin ascultarea cuvântului Său.

Numai un suflet plin de pace se deschide cuvântului lui Dumnezeu

„*Pace tuturor!*” rostește din nou preotul dăruind pacea lui Hristos iar credincioșii răspund „*Și duhului tău!*”. Numai într-un suflet plin de pace, netulburat de gânduri lumești dușmănoase, de ură, de amintiri neplăcute, de griji străine de Dumnezeu, poate pătrunde adânc și rodi cuvântul Evangheliei.

Este anunțat apoi locul de unde se va citi iar credincioșii, în așteptarea cuvântului dumnezeiesc exclamă „*Slavă Ție Doamne, slavă Ție!*” salutând cu bucurie prezența lui Hristos care vine să ne învețe și să ni se împărtășească prin cuvintele Sale. Un ultim îndemn „*Să luăm aminte!*” precede citirea Evangheliei.

Cuvântul vine din realitatea eshatologică a Împărăției lui Dumnezeu

Sfânta Evanghelie, ca de altfel și Apostolul, a fost întotdeauna citită solemn, cu accente variate care scot în evidență ideea textului și, în același timp, încadrează textul Noului Testament în slujbă. „*Evanghelia nu se citește critic, rece, iscoditor, cu porniri de îndoială în cele citite, ci cu simțirea că suntem ridicați într-o altă zonă; se citește în duh de laudă, doxologic, într-o bucurie sărbătorească pentru ceea ce ne-a dat și ne dă Dumnezeu*”. Citirea recitativă a Evangheliei și Apostolului ca și plasarea acestora în contextul cântării *Aliluia* și a *trisaghionului* ne arată modul în care Cuvântul lui Dumnezeu ajunge în Biserică venind nu pur și simplu din trecut ca o carte și un canon fixat ci mai ales din realitatea eshatologică a Împărăției lui Dumnezeu.

Recitarea liturgică trebuie să reliefeze textul

Până prin secolul al XIII-lea textele pericopelor evanghelice și apostolice erau însoțite de semne specifice ecfonetice care indicau modalitatea în care trebuiau citite, semne a căror semnificație nu mai este de mult cunoscută. În prezent recitarea liturgică este lăsată în seama cititorilor dar câteva reguli minimale trebuie avute în vedere și anume:

- linia melodică să nu fie învolburată de melisme;
- recitativul trebuie în primul rând să reliefeze textul;
- pacea să definească actul interpretativ.

Înceindu-se citirea Sfintei Evanghelii poporul înaltă din nou cântarea de slavă mărturisind prezența lui Hristos în mijlocul nostru

Preotul îi binecuvintează în semnul sfintei cruci cu Evanghelia care are pe ea icoana Învierii arătând prin aceasta că prin cruce s-a ajuns la înviere iar învierea a încununat lucrarea Cuvântului întrupat pentru noi.